

TEMAANALYSE

NR 3 · JUNI 2023

HELT FRI FRA VOLD? – VOLDSUDSATTE KVINDERS SITUATION EFTER KRISECENTEROPHOLDET

FORORD

Alle krisecenterophold har en afslutning. Men den er sjældent nem. I løbet af 2021 var 2.618 kvinder indskrevet på et kvindekrisecenter, og omkring halvdelen var mødre og havde børn med.¹

Kvinder, der tager ophold på et krisecenter, har forladt deres hjem på grund af vold, og de har et akut behov for beskyttelse. Ved indflytning har størstedelen symptomer på et eller flere alvorlige traumer.

Krisecentret er på den ene side en redning – for nogen livsreddende – men kvinder på krisecenter oplever samtidigt at gennemleve en alvorlig krise. At skulle etablere en ny hverdag efter opholdet er derfor svær for de allerfleste.

"Kvinder, der flytter på krisecenter, har på den ene side utroligt mange ressourcer. De har levet i og overlevet et voldeligt kontrolregime i årevis. Men på den anden side oplever mange at være fuldstændigt nedbrudt som menneske. De skal genopbygge sig selv på ny. Den proces starter på krisecentret, men den

fortsætter længe efter. Alligevel står kvinden ofte helt alene, når hun flytter," siger Mette Marie Yde, direktør i Danner.

Problematikken omkring støtte efter krisecenteropholdet, det vil sige efterværn, bliver oftest overskygget. Det skyldes blandt andet forestillingen om, at de kvinder, der har behov for efterværn, allerede har fået en form for hjælp. At denne gruppe har brug for yderligere hjælp, kan derfor opleves mindre vigtigt, set i forhold til den store gruppe voldsudsatte der i dag slet ikke får hjælp.

Problemet er dog, at den situation, som voldsudsatte kvinder står i efter krisecenteropholdet, medfører risiko for ny vold og dermed gentagne krisecenterophold og dårlig trivsel for hundredvis af mennesker. Dette er særligt bekymrende for de medfølgende børn.

Denne analyse har til formål at samle Danners viden, erfaring og data om situationen og vilkårene for de kvinder, der fraflytter krisecenter. Derigennem ønsker Danner at bidrage til en nuanceret debat omkring indsatsen for voldsudsatte, der har boet på krisecenter.

¹ Danmarks Statistik 2022.

SAMMENFATNING

EN KRITISK TID STARTER, NÅR ET KRISECENTEROPHOLD SLUTTER

Afslutningen på et krisecenterophold er oftest starten på en ny hård tid for kvinder, der har været udsat for vold. Det fremgår af denne temaanalyse.

Analysen baserer sig på forskning og undersøgelser, tal fra Danners krisecenter og interviews med fagpersoner fra Danner samt kvinder, der tidligere har boet på krisecenter.

Voldsudsatte kvinder møder flere problemer, når de fraflytter krisecentret. Mange kvinder har traumer, der ikke er færdigbehandlede. Det skyldes, at kvinderne ofte har levet i volden i årevis og derfor bærer på traumer som kræver mere behandling, end de i dag har ret til. Mere end hver tredje oplever nye voldsepisoder fra ekspartneren, efter de er fraflyttet krisecentret, og ofte er kvinderne fortsat belastede af stor frygt for ny vold og en oplevelse af at have mistet sig selv og følelsen af, hvad der er normalt. Samtidig savner kvinderne ofte forståelse for deres situation i mødet med myndigheder og institutioner.

Efter ophold på et krisecenter har alle voldsudsatte kvinder ret til efterværn i form af såkaldt koordinerende rådgivning i kommunen. Men indsatsens indhold og organisering varierer og afhænger af, hvilken kommune kvinden er bosat i. Nogle voldsudsatte kvinder tilbydes også et supplerende efterværn via indsatser på blandt andet landets kvindekrisecentre. Men det er langt fra alle, der har den mulighed.

Danner anbefaler, at voldsfaglig støtte skal være et tilbud for alle de kvinder og deres børn, der har behov for det efter endt krisecenterophold. Kommunernes koordinerende rådgivning skal desuden evalueres for at sikre, at alle voldsudsatte kvinder har lige og gode muligheder for støtte efter krisecenteropholdet. Derudover skal kvinder med svære traumer efter krisecenteropholdet have ret til behandling, og fagpersoner skal via voldsfaglig viden og oplysning kunne møde voldsudsatte kvinder med forståelse for deres situation.

Dette vil øge sandsynligheden for, at en voldsudsat kvinde mestrer den nye hverdag efter krisecentret, samt mindske risikoen for at kvinden ender i vold igen, mener Danner.

De skal genopbygge sig selv på ny. Den proces starter på krisecentret, men den fortsætter længe efter.

METTE MARIE YDE, DIREKTØR I DANNER

DANNER ANBEFALER

Danner anbefaler, at voldsudsatte kvinder, der har behov for det, skal have adgang til voldsfaglig støtte efter krisecenteropholdet, det vil sige efterværn. Det handler om at fastholde den enkelte kvinde i et spor, der er bæredygtigt og sundt for hende og hendes børn. Og det handler om at sikre, at den forholdsvis omkostningstunge indsats, som krisecentret udgør, bliver fulgt til dørs, så kvinden bliver helt fri fra vold.

Danner anbefaler:

- 1) Krisecentrene skal kunne tilbyde voldsfaglig rådgivning efter krisecenteropholdet til de kvinder og deres børn, som har behov for det.** Partnervold kan have så alvorlige konsekvenser, at de rækker langt ud over et ophold på krisecenter. Men i dag har voldsudsatte ikke ret til voldsfaglig rådgivning og behandling efter krisecentret. For nogle er den kommunale koordinerende rådgivning tilstrækkelig hjælp. Men rigtigt mange har brug for mere for at kunne fastholde et liv fri fra vold. Krisecentrene har specialiseret viden om vold og bør få finansiering til at varetage denne opgave, så de dermed kan sikre, at færrest mulig må søge tilflugt mere end én gang.
- 2) Voldsudsatte kvinder med svære traumer skal have adgang til voldsfaglig traumebehandling efter krisecenteropholdet.** Mindst tre ud af ti kvinder har så svære traumer fra volden, at de har behov for at fortsætte traumebehandlingen efter krisecenteropholdet. I dag har kvinder på krisecenter ret til ti psykologtimer. Men det er ikke nok for de kvinder, der lider af symptomer på PTSD eller kompleks PTSD. Til sammenligning

afprøver Veterancentret for hjemvendte soldater lige nu behandlingsforløb på op til 32 sessioners psykoterapi for veteraner med kompleks PTSD. Danner mener, at voldsudsatte kvinder bør have samme adgang til grundig traumebehandling hos fagpersoner, som har viden om vold i nære relationer. Erfaringen viser, at netop behandlerens voldsfaglige viden er afgørende for at kvinden får den rette hjælp.

- 3) Frontpersoner skal have viden om vold, så de kan hjælpe kvinden og barnet efter krisecenteropholdet.** Danske myndigheder har pligt til at beskytte voldsudsatte mod vold. Derfor mener Danner, at front- og fagpersoner i for eksempel kommune og Familieretshus skal have viden om vold, så de ikke utilsigtet fremmer samarbejde mellem forældre på en måde, der fastholder kvinden og barnet i et liv med vold. Dette skal ske for at beskytte kvinderne og børnene og forebygge yderligere vold.
- 4) Den koordinerende rådgivning skal evalueres.** Alle kvinder har ret til efterværn i form af koordinerende rådgivning hos kommunen. Men rådgivningen udmøntes meget forskelligt, og der er risiko for en ulighed i, hvilke indsatser voldsudsatte kvinder tilbydes, afhængigt af hvilken kommune de flytter til. En evaluering af indsatsen bør måle på effekten af koordinerende rådgivning på nationalt plan og på tværs af forskellige metoder. Evalueringen bør danne fundament for forpligtende retningslinjer for kommunens indsats for voldsudsatte samt et fokus på opkvalificering af kommunale medarbejdere, der løser den koordinerende rådgivningsopgave.

Voldsudsatte kvinder, der har behov for det, skal have adgang til voldsfaglig støtte efter krisecenteropholdet, det vil sige efterværn.

DANNER

Når en kvinde søger tilflugt på et krisecenter, er det ikke altid første gang. Faktisk er der mange gengangere. 15 % af kvinderne på danske krisecentre i 2020, havde tidligere taget ophold på et krisecenter.² Ifølge Landsorganisation af Kvindekrisecentres årsstatistik 2019 var der tale om, at en fjerdedel af kvinder på landets krisecentre var gengangere.³

En af årsagerne til de mange gengangere er, at overgangen fra krisecentret til et "normalt" liv er fyldt med problemer. Risikoen for at vende tilbage til voldsudøveren er stor, idet det kan være svært og uoverskueligt at genetablere sit liv efter vold. En kvinde, der har været udsat for partnervold, er ofte belastet af følgevirkningerne i lang tid efter krisecenteropholdet.⁴

Når en voldsudsat kvinde flytter fra et krisecenter, er hun heller ikke afskærmet fra voldsudøveren i samme grad som under krisecenteropholdet. Det er Danners erfaring, at voldsudøverens pres kan blusse op og dominere kvindens egne ønsker, når hun står på egne ben uden for krisecentrets mure.

Efterværn øger sandsynligheden for, at det lykkes en voldsudsat kvinde at holde fast i de strategier, hun i samarbejde med krisecentermedarbejdere har lagt for at kunne leve et liv fri fra vold og i trivsel. Det er Danners erfaring at efterværn er med til at forebygge, at kvinden og hendes eventuelle børn ender tilbage i vold, hvad enten det er i den forhenværende relation eller nye voldelige relationer.

Efterværn ifølge Danner

Efterværn til voldsudsatte kvinder og deres børn indebærer i Danners optik strukturerede og tilrettelagte støtteforløb *efter* et krisecenterophold. Danner mener, at efterværn bør være voldsfagligt, med formål om at støtte kvinden i at fastholde en tilværelse uden vold. Målet med efterværn er, at kvinden og hendes eventuelle børn kan handle frit og ikke er styret af volden i alle aspekter af deres liv.

I Danners optik er efterværn én ud af fem vigtige faser i forbindelse med kvinder og børns krisecenterophold.

FEM FASER I FORBINDELSE MED KRISECENTEROPHOLD

DEN AMBULANTE FASE

FOKUS: Yde akut krisehjælp, styrke kvinden til at handle på volden og visitere kvinder (og evt. børn) til et krisecenterophold.

STABILISERINGSFASEN

FOKUS: Sikkerhed og stabilisering af akutte krisesyntomer.

OPHOLDSFASEN

FOKUS: Bearbejdning af voldsoplevelserne i det omfang det er muligt, når kvinden er stabiliseret.

UDLOGERINGSFASEN

FOKUS: Planlægning af flytning og strategier til at håndtere udfordringer forbundet med livet efter et krisecenterophold. Herunder brobygning og overdragelse af voldsfaglig viden til det offentlige system.

EFTERVÆRN

FOKUS: Temaer knyttet til livet efter fraflytning fra krisecentret: For eksempel at forholde sig til den voldsudøvende part, arbejde, videre bearbejdning af voldsoplevelserne og involvering af eksternt netværk.

2 For de 2.294 kvinder, der havde et krisecenterophold i 2020, havde 335 af kvinderne også haft ophold på et kvindekrisecenter før 2020, hvor det ikke var en del af et sammenhængende forløb (Danmarks Statistik 2020). Det svarer til 15 % ved oprunding fra 14,6 %.

3 LOKK 2020.

4 Alvorlige traumer er sjældent helet, når kvinden fraflytter, og samtidigt kan kvinden for eksempel have begrænset netværk, stå i igangværende retssager med voldsudøveren eller have dårlig økonomi, mens hendes børns trivsel og læring også kan være udfordret (Christensen og Mølholt 2010, Dokkedahl 2021, Social- og Ældreministeriet 2021, Lyk-Jensen m.fl. (2017) eller Ottesen m.fl. 2020).

Hvilke efterværnstilbud eksisterer – og hvad har voldsudsatte kvinder ret til?

Alle voldsudsatte kvinder, der har boet på krisecenter, har siden 2015 haft ret til efterværn i form af koordinerende rådgivning i kommunen (se boks). Den enkelte kommune beslutter indhold og organisering af den koordinerende rådgivning inden for lovgivningens rammer. Ifølge en evaluering gennemført af Deloitte (2019) for Socialstyrelsen afhænger tilbuddets karakter af, hvilken kommune kvinden er bosat i, og kan for eksempel spænde fra et telefonopkald til strukturerede forløb. Det er ligeledes Danners erfaring, at der er stor variation i, hvordan kommuner udmønter tilbuddet i praksis.

Nogle voldsudsatte bliver desuden tilbudt et supplerende efterværn i regi af det krisecenter, de har boet på. En kortlægning af efterværnsindsatser i Danmark viser, at 64% af krisecentrene og de specialiserede botilbud har tilbud om efterværn. Støtte til netværksdannelse er det mest tilbudte supplerende efterværn og tilbydes af over halvdelen af krisecentrene, nemlig 62%. Psykologisk efterværn er det tilbud, som færrest krisecentre tilbyder. I kortlægningen bliver resultaterne kædet sammen med, at behovet for efterværn ikke bliver opfyldt i den koordinerende rådgivning.⁵ I øvrigt er det ikke dækket af taksten.

EFTERVÆRN KAN VÆRE MED TIL AT FOREBYGGE VOLD EFTER KRISECENTEROPHOLD

En evaluering af efterværnstilbuddet Critical Time Intervention (CTI) konkluderer, at kvinder efter krisecenter viser et positivt udbytte af et struktureret og individuelt tilpasset efterværnstilbud. Det gælder blandt andet i forhold til forebyggelsen af vold, hvis omfang reduceres og ofte elimineres helt. Andelen, der udsættes for vold, falder fra 100 % forud for krisecenteropholdet til 30 % ved CTI-indsatsens start. Derefter til 26 % i indsatsens anden fase og til 12 % i CTI-indsatsens afsluttende fase.

Alle voldsformer reduceres markant, men den psykiske vold er sværest at skærme sig mod. Alligevel falder andelen af kvinder, der udsættes for psykisk vold fra 30 % ved CTI-indsatsens opstart til 10 % ved afslutning. Det tyder på, at efterværnsindsatsens arbejde med kvindens sikkerhed og strategier til at undgå psykisk vold bærer frugt, konkluderer evalueringen.⁶

KOORDINERENDE RÅDGIVNING I KOMMUNEN

Alle kommuner skal tilbyde koordinerende rådgivning til kvinder, der har boet på krisecenter. Det fremgår af Servicelovens §109, stk. 7.

Rådgivningen skal støtte kvinden i at komme på fode efter krisecenteropholdet og tilbyde en helhedsorienteret hjælp i forhold til bolig, økonomi, arbejde, skole, daginstitutioner, sundhedsvæsen. Den koordinerende rådgivning skal bygge bro til relevante myndigheder, følge op på myndigheders indsatser og sikre et tæt myndighedssamarbejde på tværs af sektorer. Rådgiveren skal også være opmærksom på at støtte kvinden, hvis hun har behov for behandling, hjælp til at skabe netværk og lignende.

Rådgivningen bliver sat i gang, før kvinden flytter fra krisecentret og kan gives op til et halvt år efter, at kvinden er flyttet i egen bolig – i særlige tilfælde op til et år.

5 Kortlægningen baserer sig på 50 ud af i alt 56 kvindekrisecentre, mandekrisecentre og specialiserede botilbud i Danmark i 2018 og er lavet af Oldrup m.fl. (2018) i regi af Lev Uden Vold.

6 Deloitte 2019.

ANALYSE

PARTNERVOLD FORTSÆTTER EFTER KRISECENTEROPHOLDET

Vold er ikke et overstået kapitel for alle kvinder, der fraflytter et krisecenter. For mere end en tredjedel af kvinderne er der nye voldsepisoder.

38 % af kvinder, der fraflytter et krisecenter, er udsat for nye episoder af vold efter opholdet. Volden er oftest psykisk.⁷

Nye voldsepisoder fylder også blandt nogle af de kvinder, som Danner har interviewet.⁸ Kvinderne fortæller for eksempel om psykisk vold i form af gentagne nedværdigende beskeder fra deres ekspartner eller systematiske forsøg på kontrol over – eller overtrædelse af aftaler for – samvær med fælles børn.

En af dem, der fortsat oplever vold, er Josefine, der har boet på krisecenter, og som lever med gentagende trusler fra sin ekspartner cirka halvandet år efter, hun er fraflyttet krisecentret:

”Jeg kigger mig stadigvæk over skulderen, for eksempel når jeg går ind ad døren. Han (ekspartner) har ikke været hjemme hos os, men han pointerer tit, at han godt ved, hvor vi bor, på trods af at jeg har hemmelig adresse, og at jeg aldrig har fortalt ham, hvor vi bor. Det er enormt ubehageligt, at han sådan skal blive ved med at pointere det.”

Materiel vold er også en del af hverdagen for flere af de interviewede kvinder. De fortæller for eksempel om børns tøj og yndlingsbamser, der systematisk strandes hos faren og aldrig kommer retur. Som konsekvens er kvinden nødt til at købe nyt igen og igen, og børnene skal undvære ting, der har affektionsværdi for dem.

BØRN KAN TAGE SKADE AF AT VOKSE OP I HJEM MED VOLD

Et barn, som lever med vold i familien, kan være konstant bange og i beredskab – også mellem voldsepisoderne. Det kan have alvorlige konsekvenser, hvis barnet ikke har et trygt miljø at udvikle sig i.

Børn, der overværer vold, har for eksempel større risiko for at udvikle sociale og sundhedsmæssige problemer, få stillet diagnosen PTSD, blive anbragt uden for hjemmet, præstere dårligt i skolen eller have øget skolefravær.⁹ Det er også Danners erfaring, at børn, der har overværet vold, er belastet af oplevelserne lang tid efter. Det gælder både inden, under og efter, at volden har stået på, idet volden ikke handler om den enkelte handling, men også optakt, efterspil og stemninger.

Omkring 2.100 børn og unge under 18 år tog ophold på et kvindekrisecenter sammen med deres mor i 2020.¹⁰

Han pointerer tit, at han godt ved, hvor vi bor.

JOSEFINE, VOLDSUDSAT KVINDE

7 Det viser et ph.d.-studie fra Syddansk Universitet (Dokkedahl 2021), der baserer sig på data om 150 kvinder fra fire danske kvindekrisecentre.

8 I Danner er praksis, at en kvinde først flytter fra krisecentret, når fagpersoner vurderer, at det er sikkert nok. Risikoen for at der kan opstå ny vold vil dog altid være der, som et vilkår, så længe kvinden ikke er fysisk skærmet fra volden som på krisecentret. Det er Danners erfaring, i overensstemmelse med forskning på området, at særligt den psykiske vold ofte fortsætter efter endt krisecenterophold.

9 Ottesen m.fl 2020, Lyk-Jensen m.fl. 2017 og Social- og Ældreministeriet 2021.

10 Social- og Ældreministeriet 2021.

TRAUMER NÅR IKKE AT BLIVE FÆRDIGBEHANDLET UNDER KRISE-CENTEROPHOLDET

Traumer fra vold er en del af hverdagen for knap hver tredje kvinde, der flytter fra krisecenter. Psykologindsatsen på krisecentret tæller ikke timer nok til at bearbejde traumerne for alle.

Det tager tid at bearbejde et traume. Derfor forlader en tredjedel af voldsudsatte kvinder krisecentret med et traume, der ikke er færdigbehandlet. Syv ud af ti kvinder har symptomer på posttraumatisk stressforstyrrelse (PTSD) eller Komplex PTSD ved indflytning på krisecentret. Ved udflytning har knap hver tredje kvinde (30 %) fortsat symptomer på PTSD eller Komplex PTSD, og der er ikke ændringer i symptombilledet ved en opfølgning tre måneder efter krisecenteropholdet.¹¹

Kvinder, der rapporterer om nye voldsepisoder efter krisecenteropholdet, har også flere PTSD-symptomer, sammenlignet med kvinder, der ikke oplever nye voldsepisoder.¹² Med andre ord er det tæt på umuligt at komme sig over traumet, hvis volden fortsætter.

Siden 2020 har alle kvinder på landets kvindekrisecentre haft ret til ti timers psykologhjælp under deres ophold, med en politisk vision om at give kvinder mulighed for at bearbejde volden og forebygge ny vold.¹⁴

Men de ti timer er ikke nok for alle, vurderer både de interviewede kvinder og fagpersoner i Danner. Det skyldes, at psykologindsatsen på krisecentret først og fremmest handler om stabilisering og akut krisehjælp, forklarer Danners psykolog:

”De voldsudsatte kvinder får ro i nervesystemet og styr på deres situation. Men den del, der handler om egentlig bearbejdning, den når vi ikke nødvendigvis,” siger hun.

Traumebearbejdningen handler blandt andet om, at kvinden forstår egne destruktive mønstre i relationer, og om kvindens arbejde med at skabe en sund relation til sig selv og andre fremover, forklarer Danners psykolog. Det stemmer overens med international forskning, der viser, at en række forhold fra en kvindes barndom eller tidligere relationer, udgør risikofaktorer for, at hun bliver udsat for fysisk partnervold.¹⁵

HVAD ER PTSD OG KOMPLEKS PTSD?

PTSD er en psykisk lidelse, som udvikles efter en traumatisk begivenhed. Det er en lidelse, der opleves som meget invaliderende og funktionsnedsættende, og som er særligt kendetegnet ved tre kernesymptomer: Genoplevelse af traumet, undgåelse og øget vagtsomhed.

Kompleks PTSD er en søsterdiagnose til PTSD og ses ofte hos personer, der har været udsat for en traumatisk begivenhed over en længere periode, eller som har oplevet gentagne og langvarige traumatiske hændelser, som for eksempel partnervold. De tre kernesymptomer for Komplex PTSD er: Problemer med følelsesregulering, negativt selvkoncept og vanskeligheder med at vedligeholde relationer og knytte tætte bånd til andre.¹³

11 Dokkedahl 2021.

12 Dokkedahl 2021.

13 Dokkedahl 2021.

14 Kvinder, der tager ophold på et krisecenter, har ret til ti timers psykologbehandling hos en autoriseret psykolog. Det gælder uanset opholdets varighed, og tilbuddet skal iværksættes under selve opholdet eller i umiddelbar forlængelse heraf (jf. serviceloven § 109, stk. 9). ”Med gratis psykologhjælp giver vi kvinder mulighed for at bearbejde de svære oplevelser og bane vejen ud af voldens spiral,” udtalte daværende Social- og indenrigsminister Astrid Krag, da loven blev indført (Indenrigs- og Sundhedsministeriet 2020).

15 Et amerikansk metastudie fra Spencer, Stith og Cafferky (2019) finder en række risikofaktorer for, at kvinder bliver udsat for fysisk partnervold. For eksempel, men ikke udelukkende, at kvinden tidligere har været i et voldelig parforhold, eller at hun er blevet udsat for seksuelt misbrug i barndommen.

Ifølge Danners psykolog er bearbejdningen afgørende for, at voldsudsatte kvinder kommer igennem traumet, og den styrker deres muligheder for at undgå nye voldelige relationer:

"Hvis vi vil undgå, at en voldsudsat kvinde går ud og finder en mand med samme profil – der har de samme forventninger til hende, nedgør og så videre, og hvor hun lynhurtigt ender i noget psykisk vold og en platform, hvor hun ikke får sin plads – så skal kvinden lære at opfange det og gøre noget andet i relationer."¹⁶

Voldsudsatte kvinder bliver ikke grebet

Kvinder, der flytter fra krisecenter, har i større eller mindre grad brug for et psykologisk efterværn. Det vurderer 90 % af krisecentrene i en kortlægning af efterværnsindsatser i Danmark.¹⁷ Samme konklusion drager de kvinder og fagpersoner, som Danner har interviewet.

Det sker jævnligt, at en kvinde flytter ud med PTSD symptomer, og det er ikke altid klart, hvad der sker i kvindens behandling efterfølgende, oplever Danners psykolog:

"Der er ofte ikke nogen psykiatri, der griber den voldsudsatte kvinde med PTSD, fordi der kan være op til

halvandet års ventetid," fortæller Danners psykolog og uddyber:

"Det vil sige, at jeg sender kvinder ud af mit rum, uden at der er nogen, der rigtigt griber dem i forhold til deres behov for traumbearbejdning," siger hun.

Voldsfaglighed er desuden afgørende for, at kvinderne får den rette psykologhjælp, ifølge Danners psykolog. Der er brug for et særligt tilpasset tilbud til kvinder, der flytter fra krisecenter, fortæller hun:

"Så når man har PTSD, som kommer fra vold i en nær relation, kan det godt være det kalder på en særlig PTSD-pakke og ikke den grundpakke, som de måske kan få."

Flere af de interviewede kvinder, har desuden selv betalt for psykologhjælp efter deres krisecenterophold for at få bearbejdet volden yderligere. En af dem er Julie:

"Nu har jeg så ressourcerne til, at jeg har kunnet gå til psykolog og så videre. Men det ville der jo være mange, der ikke har – eller ikke har overskuddet til for den sags skyld."

Jeg sender kvinder ud af mit rum, uden at der er nogen, der rigtigt griber dem.

PSYKOLOG I DANNER

¹⁶ Danner mener, at vold altid er voldsudøvers ansvar, uanset hvor mange risikofaktorer den voldsudsatte har med sig i bagagen, for eksempel fra barnsben eller tidligere relationer.

¹⁷ Oldrup m.fl. 2018.

KVINDERNES TRIVSEL ER FORTSAT FORRINGET

Tiden efter et krisecenterophold handler for mange om at finde fodfæste efter i årevis at være underlagt vold og have mistet kontakten til sig selv. Samtidigt fylder samarbejde med voldsudøveren i hverdagen og kvinderne savner, at andre forstår dem og deres situation.

At flytte fra krisecenter er en stor omvæltning for kvinden og hendes børn. Kvinden skal etablere et nyt liv og i nogle tilfælde en helt ny normalitet.

At leve i et voldeligt forhold har alvorlige konsekvenser for det mentale helbred. Forskning har beskrevet, hvordan partnervold gradvist normaliseres af den, der udsættes for det, og at mange oplever at få rykket ved deres selvbillede, holdninger og grænser i processen. Volden bliver langsomt en naturlig del af hverdagen, og det kan medføre en oplevelse hos den voldsudsatte af at have mistet sig selv, sin dømmekraft og følelsen af, hvad der er normalt.¹⁸

Flere af de kvinder, som Danner har interviewet, fortæller, at de stadig lever, eller levede, med sådanne

konsekvenser fra volden efter krisecenteropholdets ophør.

"Én ting er at opdage, at du lever i et voldeligt forhold, og noget andet er så at skulle leve bagefter," fortæller Julie for eksempel, der har brudt med en psykisk voldelig partner. Julie beskriver tiden efter krisecenteropholdet som "umulig". Hun havde behov for en fagperson fra krisecentret, der kunne guide hende og hjælpe med at finde et mentalt ståsted, fortæller hun:

"Det kunne have været rart, altså, bare lige det dér tjek, fordi der er – efter det jeg var igennem – så mange ting, der var ødelagt og forskruet. Og hvad er så egentlig normalt, altså, 'hvad gør normale mennesker her?' for eksempel."

Kommunens koordinerende rådgiver var en hjælp i forhold til praktiske ting som for eksempel at lægge et budget, få klarhed om boligsituation eller bestille nyt pas, fortæller de interviewede kvinder gennemgående. Men i forhold til at håndtere de følelsesmæssige konsekvenser af vold, havde de brug for en "livline" eller en "varm hånd i ryggen," fra en rådgiver med viden om vold og dens konsekvenser for trivlsen.

” Det kunne have været rart, altså, bare lige det dér tjek, fordi der er – efter det jeg var igennem – så mange ting, der var ødelagt og forskruet. Og hvad er så egentlig normalt, altså, 'hvad gør normale mennesker her?' for eksempel.

JULIE, VOLDSUDSAT KVINDE

¹⁸ Det er blandt andet beskrevet i Voldsspiralen udarbejdet af sociolog Eva Lundgren (2001) samt Magt- og kontrol hjulet som bl.a. sociologen Michael P. Johnson har beskrevet (Johnson 2008).

KVINDER OG BØRN PÅ DANNERS KRISECENTER: SÅDAN SER DERES SITUATION UD, NÅR DE FLYTTER UD

**SEKS UD AF
TI FAMILIER**
flytter i ny bolig
eller hjem til
familie/venner
(64 %)

**HVER TIENDE
KVINDE**
har midlertidig
opholdstilladelse
(12 %)

**HVER FEMTE
KVINDE GÅR
LEDIG (21 %)**
Hver tredje er i
job (33 %), og hver
fjerde er under
uddannelse (24 %)

**HVER FJERDE
KVINDE**
har anmeldt
volden til politiet
(25 %)

70%

SYV UD AF TI
KVINDER
TAGER IMOD
TILBUD OM
KOORDINERENDE
RÅDGIVNING

Alle de rutiner, vi havde opbygget på krisecenteret, blev jo fuldstændig forandret, da vi flyttede. Jeg skulle genopfinde hele min hverdag samtidig med, at jeg nærmest følte, at jeg var i en ny krise.

JOSEFINE, VOLDSUDSAT KVINDE

Bekymringer og sikkerhedsadfærd efter krisecenterophold

En del kvinder, der flytter fra et krisecenter, føler sig ikke helt sikre på, om de vil blive udsat for nye voldsepisoder.¹⁹

Frygt for ny vold hænger ofte sammen med hvad en kvinde bliver, eller tidligere er blevet, udsat for. Flere kvinder, som er bange for, at de vil opleve vold igen efter deres krisecenterophold, oplever højere forekomst af nye episoder med vold ved fraflytning sammenlignet med andre. Desuden hænger en lav grad af sikkerhedsfølelse også sammen med en høj forekomst af PTSD-symptomer.²⁰

"Jeg var altid bekymret for, om min eksmand kom efter mig," fortæller Zahra, som Danner har interviewet om den første tid efter hun fraflyttede krisecentret. Hun er én blandt flere af de interviewede kvinder, der fortæller, at de er, eller har været, bekymrede for deres sikkerhed efter krisecenteropholdet.

Angsten for ny vold kan få en voldsudsat kvinde til at isolere sig eller på anden vis undlade at gøre bestemte ting, af frygt for hvad voldsudøveren vil gøre ved hende, hvis hun ikke gør det. Med andre ord

udvikler kvinden sikkerhedsstrategier til at forhindre vold i at opstå – også selvom hun ikke længere er truet på sin fysiske sikkerhed.²¹

Danners interviews viser eksempler på, at en kvindes sikkerhedsadfærd kan følge hende længe efter, forholdet er afsluttet. "Det tog mig tid at indtage [hjemby] igen, og der er stadigvæk steder, jeg ikke tør at gå," fortæller Josefine for eksempel, cirka halvandet år efter hun er flyttet i egen bolig.

Fagpersoner i Danner ser også ofte eksempler på kvinder, hvis liv er styret af konsekvenser fra volden, længe efter hun er kommet ud af det voldelige forhold:

"Mange af dem (kvinder i Danners efterværnsgrupper) beskriver, at de ser sig selv på den måde, de tror, han (voldsudøver) ser dem, og så handler de ud fra det. Så det er ikke nødvendigvis hans blik. Det er det blik, de tror, at han har på dem, som styrer dem," fortæller Danners socialrådgiver.

Der er tale om, at volden har haft en indgribende påvirkning af kvindens mentale helbred, hendes syn på sig selv og sin omverden, forklarer fagpersoner i Danner, der også påpeger, at det kan tage lang tid, og kræve voldsfaglig rådgivning, at genoprette.

 Jeg var altid bekymret for, om min eksmand kom efter mig.

ZAHRA, VOLDSUDSAT KVINDE

19 Det viser en måling af kvinders sikkerhedsfølelse ved ind- og fraflytning på fire danske kvindekrisecentre samt ved opfølgning tre måneder efter udflytningen. Kvinderne scorer i gennemsnit henholdsvis 4,9 og 4,8 ved fraflytning og opfølgning, på en skala fra 1-7, hvor 1 indikerer, at man er bange for, at der let kan ske ny vold, og 7 indikerer, at man føler sig helt sikker på, at der ikke sker ny vold. Kvindernes sikkerhedsfølelse er dog steget siden de flyttede inde på krisecentret, hvor den gennemsnitlige score var på 3,9 (Dokkedahl 2021).

20 Dokkedahl 2021.

21 Øvrige strategier er for eksempel fortrængning eller bagatellisering af volden samt forskydning i opfattelsen af mandens adfærd eller at se mandens adfærd som almindelig (Lundgren 2001). 84 % af kvinderne på danske krisecentre har udviklet mindst én af de tre beskrevne strategier, viser en spørgeskemaundersøgelse om kvinder på krisecentre, foretaget på 34 kvindekrisecentre under LOKK (Jensen og Nielsen 2005).

Kvinderne savner forståelse for volden

At blive mødt med forståelse for den særlige livssituation og for voldsproblematikker er et af de mest udtalte støttebehov hos voldsudsatte, der flytter fra krisecenter. Det viser en kortlægning af behovet for efterværnsindsatser i en dansk kontekst.²² Samme billede tegner sig i Danners interviews med kvinder og fagpersoner.

Dog peger Danners interviews med fagpersoner og kvinder på en oplevelse af, at frontpersoner ofte ikke forstår, hvad der kendetegner et optimalt forældresamarbejde om fælles børn, når der har været partnervold. Mens kvinden forsøger at balancere en kontakt med sin ekspartner, hvor hun både tager hensyn til barnets behov for at se sin far og samtidig skåner sig selv for yderligere vold, oplever flere, at for eksempel børnehavepædagoger eller sagsbehandlere i kommunen eller Familieretshuset presser på for, at forældrene skal samarbejde.

De interviewede fagpersoner og kvinder fortæller for eksempel at børnenes daginstitutionen igen og igen inviterer faren til forældremøder, selvom kvinden har fuld forældremyndighed og har informeret om, at hun tager møder alene. Eller at en medarbejder i kommunen eller Familieretshuset gentagne gange pointerer vigtigheden i, at forældrene samarbejder. Dette sker selvom kvinden har fortalt, at de har forsøgt, men at samarbejdet er umuligt eller svært på grund af vold.²³

Det er hårdt hele tiden at skulle forklare sig, pointerer Josefine for eksempel. Det kan resultere i en oplevelse af, at volden bliver "negligeret" eller "ikke taget alvorligt" af myndigheder, som Tina – en kvinde som Danner har interviewet – udtrykker det.

Ifølge fagpersoner i Danner er det vigtigt at forstå, at der ikke er tale om en helt almindelig konflikt, og dermed heller ikke et helt almindeligt samarbejde, når der er, eller har været, vold i relationen. Kvinder, der har været udsat for vold, ender ofte med at "oversamarbejde" og det kan have store konsekvenser:

"Mange voldsudsatte kvinder tror, at hvis de oversamarbejder med voldsudøveren, altså gør som han gerne vil have, så lukker de ned for volden. Men tværtimod. Han lukker ofte mere og mere om kvinden, og vi ser også nogle kvinder i efterværnsgruppen, som kommer tilbage på krisecenter, fordi samarbejdet er gået helt galt," fortæller en socialrådgiver fra Danner.

Med afsæt i barnets behov²⁴ og viden om vold, skal kvinderne derfor støttes i at tænke "samarbejde" anderledes, end de er vant til, forklarer en pædagog fra Danner:

"Vi (fagpersonale i Danners efterværnsgruppe) prøver at spejle kvinderne i, at samarbejde kan være mange ting, og de har et særligt vilkår, som de skal huske," siger hun og understreger, at det handler om at beskytte både kvinden og barnet fra at opleve yderligere vold.

Nogle kommer tilbage på krisecenter, fordi samarbejdet er gået helt galt.

SOCIALRÅDGIVER I DANNER

²² Oldrup m.fl. 2018.

²³ De interviewede kvinder og fagpersoner oplever generelt et stort fokus på samarbejde i samfundets institutioner. Det afspejler sig også i lovgivningen, for eksempel ved at forældremyndighed i udgangspunktet altid er fælles, hvilket forudsætter et samarbejde. Eller ved at Familieretshuset skal tilbyde forældre konfliktmægling ved uenighed om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær, jf. Forældreansvarsloven § 32.

²⁴ I Danners optik skal barnets relation til begge forældre have højeste prioritet i det pædagogiske og socialfaglige arbejde, så længe det er til barnets bedste. Dette gælder altså så længe barnet er i trivsel og ikke er i risiko for at blive udsat for vold i forbindelse med samvær med den ene forælder.

PRAKSISERFARING

VOLDSFAGLIG EFTERVÆRN I DANNER

Danner har i mange år udbudt voldsfagligt efterværn og har i dag fire efterværnsindsatser, der varierer i indhold og organisering.

Individuel rådgivning

I Danners åbne rådgivning kan kvinder, der har boet på krisecenter og deres pårørende henvende sig døgnet rundt for at få en individuel rådgivningssamtale. Det er også muligt at tage kontakt til en af de ansatte fagpersoner på Danners krisecenter. Rådgivningssamtalerne handler om det, som den råde søgende er optaget af. Ofte henvender kvinder sig med et behov for bekræftelse af, at de valg, de træffer, er gode i forhold til at fastholde et liv uden vold.

En af fordelene ved den individuelle rådgivning er, at kvinden kan få rådgivning og støtte med forståelse for hendes situation og med afsæt i voldsfaglig viden.

Efterværnsgrupper på Danners krisecenter

I Danners efterværnsgrupper får kvinder voldsfaglig støtte og rådgivning om forskellige emner, der fylder i tiden efter et krisecenterophold. Det er Danners fagpersonale, der sætter dagsordenen for møderne, der for eksempel kan handle om samarbejde med voldsudøveren, relationer til børn, nye kærlighedsrelationer, nye voldsepisoder og lignende. Med indsatsen får kvinderne mulighed for at spejle sig i hinandens fortællinger, og de får konkrete redskaber med hjem til at tackle den nye hverdag.

En af fordelene ved Danners efterværnsgruppe er, at kvinderne ikke skal starte forfra i en ny organisation. De kender til den faglige tilgang hos personalet i Danner, og rådgivningen foregår i vante fysiske rammer.

Efterværnsboliger: Dannerboligerne

I Dannerboligerne bor voldsudsatte kvinder og deres børn i en begrænset periode, mens de får støtte til at genetablere tilværelsen efter et krisecenterophold. Det sker i et socialfagligt tilbud, der blandt andet rummer individuelle rådgivningssamtaler med en social- og voldsfaglig medarbejder. Her får kvinderne strategier til at håndtere hverdagen og støtte til samværet med eventuelle børn.

En af fordelene ved Dannerboligerne er, at den socialfaglige indsats og kvindens hjem er placeret samme sted. Det gør indsatsen tilgængelig og muliggør, at den kan struktureres med udgangspunkt i den enkelte families behov.

Danners overgangsindsats til kvinder med minoritetsetnisk baggrund

I Danners overgangsindsats får voldsudsatte kvinder med minoritetsetnisk baggrund socialfaglig, juridisk og børnefaglig støtte og rådgivning. Indsatsen bygger på grundtanken om, at kvinden skal have hjælp til at bryde med volden, uden at hun nødvendigvis er tvunget til at bryde med hele sit ophav, kultur og netværk.

En af fordelene ved indsatsen er, at støtten tilbydes i kvindens eget hjem. Det betyder, at det er problemstillinger i kvindens virkelighed – og ikke på et botilbud – hun støttes i at håndtere.

Her i Dannerboligerne er der sikkerhed. Der er nogle, der støtter mig, og jeg er ikke alene.

BEBOER I DANNERBOLIGERNE

OVERBLIK:

DANNERS FIRE EFTERVÆRNSINDSATSER KORT FORTALT

INDIVIDUEL RÅDGIVNING

HVAD: Individuel rådgivningssamtale efter endt krisecenterophold. Kvinder og pårørende kan henvende sig til Danners døgnåbne rådgivningslinje, varetaget af frivillige, eller ved at kontakte fagpersoner på Danners krisecenter direkte.

HVEM: En kvinde, der har boet på krisecenter (for eksempel i Danner) og hendes pårørende.

HVORDAN: Rådgivningen sker på rådsøgendes initiativ. Kontakten kan ske via telefon, fysisk fremmøde, chat eller på anden vis.

FINANSIERING: Danners frie midler fra blandt andet private bidragsydere.

DANNERBOLIGERNE

HVAD: Ti tidsbegrænsede almene boliger med et socialfagligt tilbud tilknyttet, bestående af individuel rådgivning, beboermøder, fælles aktiviteter og gruppeforløb. Derudover er der en aktivitetsindsats til børnene.

HVEM: Kvinder og deres børn, der har boet på et krisecenter.

HVORDAN: Krisecentret, som kvinden bor på, udfylder et indstillingsskema, og på baggrund af dette vurderes det, hvorvidt kvinden lever op til fastsatte visitationskriterier. Hvis det er tilfældet, gennemføres to samtaler, der kortlægger kvindens motivation og sikkerhedssituation. Kvinden flytter ind i Dannerboligerne direkte efter krisecenteropholdet, og kan bo i boligen i to år med mulighed for forlængelse i yderligere to år.

FINANSIERING: Kong Frederik Den Syvendes Stiftelse.

EFTERVÆRNSGRUPPER

HVAD: Voldsfagligt gruppeforløb efter endt krisecenterophold.

HVEM: 6-12 kvinder om året, der har boet på Danners krisecenter.

HVORDAN: Kvindens kontaktperson på Danners krisecenter indstiller kvinden til optagelse ud fra en vurdering af, om gruppen er et godt tilbud til hende. Indstillingen baserer sig blandt andet på kvindens sprog, situation og psykiske tilstand. Gruppen mødes i Danners lokaler hver anden uge i 14-20 uger.

FINANSIERING: Danners frie midler fra blandt andet private bidragsydere.

OVERGANGSINDSAT FOR KVINDER MED MINORITETSETNISK BAGGRUND

HVAD: Løbende socialfaglig og juridisk rådgivning til kvinden, samt en børnefaglig indsats til eventuelle børn.

HVEM: Kvinder med minoritetsetnisk baggrund og deres børn, der har boet på et krisecenter, og som flytter i egen bolig.

HVORDAN: Krisecentret, som kvinden bor på, indstiller kvinden, og på baggrund af dette vurderer Danner, om kvinden er inden for projektets målgruppe, blandt andet ud fra kvindens sikkerhedssituation og etniske baggrund. Indsatsen foregår i kvindens egen bolig.

FINANSIERING: Tilskud fra Styrelsen for International Rekruttering og Integration (SIRI).

METODE

Denne temaanalyse baserer sig på konklusionerne fra centrale forskningsstudier og undersøgelser om efterværn i Danmark. Desuden er der foretaget ti interviews med i alt 11 personer. Interviewene er gennemført i april og maj 2022.

Seks af interviewene er individuelle interviews med kvinder, der har været udsat for vold, og som har boet på krisecenter. Alle de interviewede kvinder har været en del af en efterværnsindsats i Danner og er rekrutteret via fagpersoner i indsatserne. De resterende fire interviews er med fagpersoner fra Danner. Et interview er med en socialrådgiver og en pædagog fra Danners efterværnsgrupper, ét er med socialfagligt personale fra Danners efterværnsboliger (Dannerboligerne), ét er med lederen af Danners overgangsindsats, og det sidste interview er med en psykolog fra Danners krisecenter.

Alle navne i analysen er anonymiseret, og citater kan være tilrettet af hensyn til læsbarhed. Interviewene er gennemført på dansk med undtagelse af et enkelt, der var på engelsk, og som i analysearbejdet er oversat til dansk.

I analysen indgår også nøgletal om kvinder fra Danners krisecenter, der er fraflyttet krisecentret i perioden 2019-2022. Nøgletallene viser svarene på forskellige spørgsmål, som er udfyldt af kontaktpersonen til en kvinde fra Danners krisecenter, idet hun fraflytter krisecentret. Antallet af kvinder, som nøgletallene bygger på, varierer fra 67-151 kvinder, afhængigt af de forskellige spørgsmål, der er stillet i de forskellige år fra 2019-2022.

LITTERATURLISTE

Christensen, E., Lindstrøm, M. og Mølholt, A. (2010): "Efterværn for voldsudsatte kvinder", Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (SFI).

Danmarks Statistik (2022): "Flere kvinder bor på krisecenter" i: Nyt fra Danmarks Statistik nr. 361, 27.10.2022.

Danner (2011): "Sådan arbejder vi: Metoder og praksis i Danners Rådgivning og Krisecenter", (online) fra: https://danner.dk/sites/default/files/danner/Dokumenter/Metodebog_2.oplag_WEB.pdf

Deloitte (2019): "CTI for kvinder på krisecenter – Evaluering", (online) fra: <https://sbst.dk/udgivelser/2019/evaluering-af-critical-time-intervention-for-kvinder-paa-krisecenter>

Dokkedahl, S. B. (2021): "Kvinder på krisecenter - En detaljeret undersøgelse om vold og voldens

følgevirksomheder over tid i et traumeperspektiv", Syddansk Universitet, SDU Videnscenter for Psykotraumatologi under Institut for Psykologi.

LOKK, Landsorganisation af Kvindekrisecentre (2020): "Årsstatistik 2019 - Kvinder og børn på krisecenter", (online) fra: https://www.lokk.dk/media/25il2vdr/200911-lokks-%C3%A5rsstatistik-2019-kvinder-og-b%C3%B8rn-p%C3%A5-kvindekrisecenter_september.pdf.

Lundgren, E. (2001): "Våldets normaliseringsproces - Två parter - två strategier", ROKS, Stockholm.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet (2020): "Kvinder på krisecentre får nu 10 timers gratis psykologhjælp" <https://im.dk/nyheder/nyhedsarkiv/2020/jun/kvinder-paa-krisecentre-faar-nu-10-timers-gratis-psykologhjaelp>. Udgivet 25.06.2020. Senest besøgt 14.05.2023.

Jensen, V. L. og Nielsen, S. L. (2005): "Når vold er hverdag – en undersøgelse af mænds vold mod kvinder i nære relationer", 1. udgave, 1. oplag af Videns- og Formidlingscenter for Socialt Udsatte og Landsorganisation for Kvindekrisecentre (online) fra: https://www.lokk.dk/media/grvb4mnz/lokk_naarvolderhverdaga4sider.pdf

Johnson, M. P. (2008): "A typology of domestic violence – Intimate Terrorism, Violent Resistance and Situational Couple Violence", North Eastern University Press.

Lyk-Jensen, S. V., Bøgg, M. og Lindberg, M. R. (2017): "Børn, der oplever vold i familien – omfang og konsekvenser", København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Oldrup, H., Kjær, S., og Nielsen, N. (2018): "Efterværn for voldsudsatte – en kortlægning af behovet for efterværnstilbud til mænd, kvinder og børn på krisecentre og i ambulans behandling – med henblik på opretholdelse af psykologisk efterværn i regi af Lev Uden Vold", Lev Uden Vold, (online) fra: https://levudenvold.dk/media/jhtfk5yp/rapport_efterv%C3%A6rn_levudenvold.pdf

Oldrup, H. (2020): "Vold i familien – Viden for fagfolk", Akademisk forlag, København.

Ottosen, M. H., Frederiksen S., og Henze-Pedersen, S. (2020): "Psykisk vold mod børn i hjemmet – Et vidensgrundlag", København: VIVE – Viden til Velfærd (online) fra: <https://www.vive.dk/media/pure/14674/3738979>.

Spencer, M. C., Stith, S. M. og Cafferky, B. (2019): "Risk markers for physical intimate partner violence victimization: A meta-analysis", Aggression and Violent Behavior, Volume 44, 2019.

Social- og Ældreministeriet (2021): "Socialpolitisk redegørelse 2021", (online) fra: <https://sm.dk/Media/637874159457246323/Socialpolitisk%20Redeg%C3%B8relse%202021.pdf>.

TEMAANALYSE · NR 3 · JUNI 2023
HELT FRI FRA VOLD? – VOLDSUDSATTE KVINDERS SITUATION EFTER KRISECENTEROPHOLDDET

TEKST OG ANALYSE: CHARLOTTE MØLLER MUNDT OG KATJA GREGERS BROCK.
DATAINDSAMLING: KAROLINA BJÖRG KRISTINSDÓTTIR, MATILDE ROD ANDERSEN OG CHARLOTTE MØLLER MUNDT.
I TÆT SAMARBEJDE MED ANSATTE OG FRIVILLIGE I DANNERS KRISECENTER OG RÅDGIVNINGSCENTER.